

راهنمای کمبریج به اندیشه‌های پوپر

ویراستاران: جرّمی شی یرمر و جفری استوکس

مترجم: حسین واله

فهرست

- پیشگفتار مترجم..... ۱۱
- مقدمه انتشارات کمبریج بر متن اصلی..... ۱۷
- مقدمه سرویراستار بر ترجمه فارسی..... ۱۹
- پی‌نوشت‌ها..... ۴۰
- معرفی نویسندگان..... ۴۹
- فصل اول: پوپر و فلسفه‌اش؛ مروری گذرا (جفری استوکس، جرمی شی‌پرمر)..... ۵۳**
- مقدمه..... ۵۴
- ۱- بافتن متن عقلی و پیش‌زمینه تاریخی..... ۵۶
- ۲- پوپر و استقرائ..... ۵۸
- ۳- نظریه غیراستقرائی پوپر در باب معرفت..... ۶۱
- ۴- ابطال‌پذیری..... ۷۴
- ۵- پیشینه عقلی پوپر..... ۷۵
- ۶- فلسفه علم؛ معرفت‌شناسی، روش‌شناسی و روش..... ۷۶
- ۷- کیهان‌شناسی و متافیزیک..... ۷۹
- ۸- فلسفه و روش‌شناسی علوم اجتماعی..... ۸۳
- ۹- سیاست و نظریه سیاسی..... ۸۷
- ۱۰- نتیجه‌گیری..... ۹۰
- پی‌نوشت‌ها..... ۹۲
- منابع..... ۹۴
- فصل دوم: پوپر جوان (۱۹۰۲ تا ۱۹۳۷)؛ تاریخ، سیاست و فلسفه در وین بین دو جنگ جهانی (مالاخی حایم هاگوهن)..... ۹۷**
- ۱- وین در پایان دوره؛ میراث پیشرو..... ۱۰۰
- ۲- جنگ جهانی اول و انقلاب اتریش..... ۱۰۷

مقدمه

کارل پوپر فیلسوفی مناقشه‌برانگیز و جنجالی است. او در آثارش به مسائل اصلی معرفت‌شناسی، فلسفه علم، فلسفه علوم اجتماعی، منطق، نظریه سیاسی و سیاست، متافیزیک و نظریات در باب ذهن می‌پردازد و آرای رایج در همه این زمینه‌ها را به چالش می‌گیرد تا آرای نو ابداع کند. شاید بزرگ‌ترین دستاورد فکری او سلب جایگاه تاریخی استقرا به منزله معیار تمایز علم از غیر علم و معرفی ابطال‌پذیری در حکم معیار جانشین باشد. پوپر در طول حیات علمی خود، این معیار را به قلمرو وسیع‌تری یعنی فلسفه خردگرایی نقاد گسترش داد که به حوزه‌های مختلف اطلاق‌پذیر است. تعهد به نقادی در کانون فلسفه پوپر قرار دارد. وی این تصور سنتی را که باید دلایل را موجه ساخت، مردود دانست و در عوض این بدیل را گذاشت: اندیشه باید در معرض نقادی قرار گیرد و از پس نقدها برآید. پوپر در کنار کوشش برای رد آرای مقابل، از دانشمندان نیز خواست دست‌به‌کار ارائه حدس‌های دلیرانه شوند، سپس بکوشند ابطال‌شان کنند.

مناقشه‌برانگیز بودن پوپر تاحدی به خاطر آن فلسفه‌ها و نظریه‌هایی است که برای نقد و هجمه بی‌رحمانه انتخاب‌شان می‌کرد؛ اعم از پوزیتیویسم منطقی، افلاطون‌گرایی، مارکسیسم و فرویدیسم. این نظریه‌ها طرفداران پروپاقرصی داشتند که حاضر بودند به دفاع جانانه از آنها برخیزند. تمام پیشنهادهای ایجابی او هم با واکنش‌های متضاد متفکران مواجه شد، نه فقط به خاطر تازگی اندیشه‌هایش بلکه به سبب شماری از عوامل معمولی‌تر مانند انزوای جغرافیایی، بیماری و زمان‌بندی ترجمه آثارش به انگلیسی که در اثر ظهور ناسیونال‌سوسیالیسم و آغاز جنگ به تأخیر افتاد.

اروپایی‌ها پوپر را در وهله نخست یک فیلسوف علم می‌شناسند که در کتاب دوران‌ساز منطق/اکتشاف علمی^۱ (۱۹۳۴) بساط را از زیر پای اصحاب حلقه وین

کشید و برخی عقاید اصلی‌شان را ویران ساخت. اما در جهان انگلیسی‌زبان، پوپر با کتاب *جامعه باز و دشمنانش*^۱ (۱۹۴۵) و بیشتر در مقام فیلسوف سیاسی شهرت یافت. به‌رحال در سال ۱۹۵۹ *منطق اکتشاف علمی* به انگلیسی ترجمه و با پی‌نوشت‌ها و نمایه‌های نو و متعدد منتشر شد. *ملحقات* به *منطق اکتشاف علمی* تلاش ستרגی برای بسط و احیای فلسفه نخستین پوپر بود، اما چاپ آن به‌خاطر مشکلات بینایی او با اختلال مواجه شد و تا دهه ۱۹۸۰ به‌تعویق افتاد (پوپر ۱۹۸۲ الف و ب و ۱۹۸۳).

بلائیای مشابهی نیز بر سر دیدگاه‌ها و استدلال‌های سیاسی پوپر نازل شد. *جامعه باز* در واقع محصول سال‌های انزوای نسبی او در شهر کرایست‌چرچ نیوزیلند و دانشگاه کانتربری بود. هرچند این کتاب در دوران جنگ سرد به شهرت رسید و عموماً به‌منزله نقد کمونیسم از موضع لیبرال معرفی شد، اما بخش عمده محتوا و مضمون سیاست در آن از منظر سوسیال‌دموکراسی اتریشی فراهم آمده است. بسیاری پوپر و فردریش‌هایک را لیبرال‌های کلاسیک توصیف می‌کنند، ولی تفاوت‌های دیدگاه سیاسی آنها درباره بازار و نقش دولت در اقتصاد فراوان است (بنگرید به شی‌یرمر ۱۹۹۶ و کالدول ۲۰۰۶). مشکل تفسیر سخنان پوپر از این منظر وقتی پیچیده‌تر شد که وی بین سال‌های ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰ شخصیت لیبرال‌تری از خود بروز داد، عقایدی لیبرالی‌تر را ترویج کرد و حتی با آرمان‌های لیبرالی هم‌نوا شد. با این حال اینکه او تا چه‌اندازه دستخوش تحول عقیده در حوزه سیاست شده است محل اختلاف است. پیش‌بینی‌پذیر است که پوپر در طول حیاتش پاره‌ای از عقاید و استدلال‌های خود را رها کرد، بدیل‌هایی برای آنها ارائه و اندیشه‌هایی را احیا کرد. ترتیب تحولاتی را که در اندیشه او روی داده است نه می‌توان از طریق ترتیب نشر آثارش دانست و نه از طریق پذیرشی که نزد دیگران کسب کرد. به‌زعم بسیاری از خوانندگان، چه آنها که او را رد کردند و چه آنها که پذیرفتند، پوپر متحول شده بود.